

ESKİ TÜRKÇE'DE KULLANILAN MİMÂRİ TERİMLER¹

Arş.Gör.Mehmet ÖZKARCI

Bu çalışma, Türklerin tarih sahnesine çıktığı Hun'lardan başlayıp, Osmanlı İmparatorluğu'nun sonuna kadar ki bir dönemde Türkçede kullanılan mimâri terimleri kapsamaktadır. Türk dilinin çok zengin bir kelime hazinesine ve birçok lehçelere sahip olduğu málumdur. Bununla beraber eski Türkçede kullanılan mimâri terimlerin çok az bir kısmı sanat tarihi literatürüne girmiş olup, büyük çoğunluğu ise günümüzde kullanılmamaktadır. Türkiye'de yeni bir bilim dalı olarak kabul edeceğimiz sanat tarihinde birçok terimin Almanca, Fransızca ve İngilizce gibi dillerden aynen aktarıldığı bilinmektedir. İşte, hem bunların eski Türkçemizde karşılıklarının bulunabileceği, hem de dilimizde kullanılan mimarlık terimlerini derli toplu bir arada gözler önüne sermek maksadıyla böyle bir çalışma yapmak yoluna gittik.

Mimâri terimlerle ilgili mevcut sözlüklerin, eski Türkçede kullanılan mimâri terimleri de ihtiva etmesi bakımından yeterli olduğunu söylememiz mümkün değildir. C.E. Arseven'in yayınlamış olduğu "*Sanat Ansiklopedisi*" nde; sadece 60 tane kadar eski Türkçe mimâri terim bulabildik. Bunların da çoğunluğunu Osmanlıca kelimeler oluşturmaktadır. Göktürkçe, Uygurca vb. eski Türk lehçelerindeki kelimelere rastlayamadık. Ayrıca bu eserde kelimelerin hangi dil veya lehçeden geçtiği de belirtilmemiştir. Ansiklopedi yalnızca Türk-İslâm sanatına ait olmayıp, Avrupa sanatıyla ilgili terimleri de içine almaktadır. Bu sebeple latince kökenli terimleri bolca görmek mümkündür.

D.Hasol'un Neşrettiği "*Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü*" ise; genellikle günümüzün modern mimârisine cevap verecek şekilde hazırlandığından eski terimlere çok cüz'i bir miktarda yer vermiştir.

¹ Bu çalışmamızı, "*Eski Türkçede Kullanılan Sanat Tarihi Terimleri*" adı altında hazırlamıştık. Fakat hepsini birden yayınlama imkânımız olmadığı için, bu makalemizde sâdece "*Mimâri Terimleri*" yayınladık.

Bu kelimelerde arapça ve farsça kökenlidir. Yine bu eserde de, eski Türk lehçelerine ait terimleri bulmanız mümkün değildir.

A.Turani'nin hazırlamış olduğu "*Güzel Sanatlar Terimleri Sözlüğü*" ise; küçük ebatta bir sözlük olup, toplam 1066 tane terimden ibarettir. Bunların içinde, eski Türkçede kullanılan 30 kadar terim olup, bunlar da arapça ve farsça menşeylidir. Türkçe terimlerin yanında Almanca, Fransızca ve İngilizce kökenli kelimelere de rastlamak mümkündür.

N.R.Büngül'ün "*Eski Eserler Ansiklopedisi*" ismindeki küçük boyda iki ciltlik eseri; küçük el sanatları ile ilgili olduğundan, mimâri terimleri için fazla bir kıymet ifâde etmemektedir.

F.Şahin tarafından yayınlanan "*Seramik Sözlüğü*" ise; Kütahya çini ustalarının kullanmış oldukları mahalli sanat terimlerini içermektedir. Eski mimâri terimler ile bir alakası yoktur.

M.Z.Pakalın'ın neşretmiş olduğu "*Osmanlı Tarih Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü*" isimli eseri; bu konuda yazılmış en hacimli bir eser olmaktadır. Onda zaman zaman mimarlık ve sanatla ilgili terimlere rastlasak da adından da anlaşılacağı üzere sâdece Osmanlı dönemine ait tarih deyimleri esas alınmıştır. Pakalın, kelimelerin arapça mı, farsça mı olduğunu da belirtmemiştir.

F.Devellioğlu'nun "*Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*" adındaki gayet hacimli sözlüğü; yalnızca Osmanlıcada kullanılan arapça ve farsça asıllı kelimeleri ihtiva etmektedir. Türkçe kelimelerle, batı dillerinden geçmiş olan kelimelere yer vermemiştir. Osmanlıcada kullanılan mimâri terimler ise çok azdır.

Türk Dil Kurumu tarafından hazırlanmış olan "*Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü*"; 13.yüzyıldan günümüze kadar olan Türkiye Türkçesi ile yazılmış önemli eserlerden taranan kelimeleri ihtiva etmektedir. Ayrıca mahalli kelimelere de bolca yer vermiştir. Yine aynı kurum tarafından yayınlanan "*Tarama Sözlüğü*" ise; bir önceki sözlüğün genişletilmiş şeklidir. Her iki sözlükte yer alan kelimeler 13.yüzyıldan öteye gidemediği gibi, eski mimâri terimler açısından da fazla doyurucu değildir.

Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin neşretmiş olduğu "*Tarama*

Dergisi"; yukarıda bahsetmiş olduğumuz yayınlar içerisinde, eski mimâri terimler bakımından en zengin olanıdır. Burada Göktürklerden-Osmanlılara kadarki bazı mimâri terimlere yer verilmişse de, mimâri terimlerin pek çoğunu bulmamız mümkün değildir. Çünkü 1934 yılında yayınlanmış olan bu eserden sonra, Türk Kültür tarihine ışık tutacak çok önemli kitaplar neşredilmiştir. Böylece bu dergide eksik kalan terimler, daha sonraki yayınlarla yavaş yavaş zenginleştirilmiştir. Ayrıca bu eserde, mahalli kelimeler de bol miktarda kullanılmıştır.

Bunların yanında çalışmamızda önemli derecede faydalanmış olduğumuz; A. Caferoğlu'nun "*Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü*", H.Paasonen'in "*Cuvaş Sözlüğü*", E.K.Pekarskiy'in "*Yakut Dil Sözlüğü*", K.K.Yudahin'in "*Kırgız Sözlüğü*", E. Gemalmaz'ın "*Azeri Türkçesi Lûgatı*" ve "*Eski Türkçenin Lûgatı*" ve Türk Dil Kurumu'nun yayınlarından olan "*Divan-ü Lûgat-itt Türk Dizini*" isimle sözlükler, Türk Dilinin gelişimini vermeleri açısından önemli yayınlardır. Bu eserin her biri kendi lehçelerine ait kelimeleri içine aldığı için, bütün eski mimâri terimleri bir kitapta bulmamız mümkün değildir. Ortalama olarak bir sözlükte mevcut olan eski mimari terimin sayısı 60'ı geçmemektedir Diğer taraftan *ayag, bakana, balat, burk, dar'us suleha, içerki, koç, kuun, pül, sa, tang, ükeklik tam* gibi birçok terim yukarıda bahsetmiş olduğumuz yayınların hiçbirinde mevcut değildir. Bu eserlerin yanında, Türk kültür tarihi açısından çok büyük bir öneme sahip olan kıymetli yayınlar da mevcuttur. Bu eserlerin başında B.Ögel'in "*Türk Kültür Tarihine Giriş*", "*Türk Kültürünün Gelişme Çağları*", "*Türklerde Devlet Anlayışı (13.Yüzyıl Sonlarına Kadar)*", "*İslâmiyetten Önce Türk Kültür Tarihi (Orta Asya Kaynak ve Buluntularına Göre)*" ve "*Türk Mitolojisi*" isimli kitapları gelmektedir. Ögel'in bu yayınlarında, hiçbir eserde rastlamadığımız orijinal eski mimâri terimler bulduk.

Biz bu çalışmamızda 1495 tane eski mimâri kelime tesbit etmiş bulunmaktayız. Eski mimâri terimlerinin hepsinin bu kadar olduğunu da söylemek mümkün değildir. Arşivlerimizdeki belgeler gün ışığına çıkarıldıkça bu sayının artacağından şüphe yok.

İslâmiyetten sonra Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde arapça ve farsçanın Türk diline girmesi ve birçok Türkçe tâbirlerin yerine arapça ve farsça kelimelerin kullanılması birçok Türkçe kelimelerin ortadan

kalkmasına sebep olmuştur.

Bu çalışmamızda şu metodu takip ettik :

Türk kültür tarihiyle ilgili birçok kitap ve sözlükleri tarayarak terimleri fişledik. Bu fişleme esnasında araştırmacılara kolaylık olsun diye; tesbit edebildiğimiz kadarıyla terimlerin hangi lehçede, hangi dönem, kaçınıcı yüzyıllarda ve hangi dilde olduğunu belirtmeye çalıştık. Önce terimin hangi dilde olduğunu, daha sonra kelimenin bugünkü anlamda karşılığını verdikten sonra, parantez içinde hangi lehçe, dönem ve yüzyıla ait olduğunu gösterdik. Daha sonra da terimin hangi kaynaktan alındığını kısaltarak cilt ve sayfa numarasıyla birlikte verdik. Bunun yanında bazı kelimelerin transkripsiyon işaretlerini göstermedik.

KISALTMALAR

- a: Arapça
Ab.: Abakan
AH: Atabetü'l Hakayık
Alt.: Altay
AMS: Ansiklopedik Mimarlık Sözlüğü
An.Sel.: Anadolu Selçukluları
AT: Azeri Türkçesi
ATL: Azeri Türkçesi Lügati
Bal.: Balkar
Bar.: Baraba
BGİMT: Başlangıcından Günümüze İslâm Müesseseleri Tarihi
Çağ.: Çağatay
ÇEK: Çağatayca El Kitabı
ÇS: Çuvaş Sözlüğü
DA: Dimaşk Atabegliği
DKK: Dede Korkut Kitabı
DLT: Divan-ü Lûgat-it Türk
EÇS: Evliya Çelebi Seyahatnamesi (M. Zallıoğlu)
EÇSI: Evliya Çelebi Seyahatnamesi (Z. Danışman)
EEA: Eski Eserler Ansiklopedisi
ETDT: Eski Türk Din Tarihi
ETG: Eski Türkçenin Grameri
ETL: Eski Türkçenin Lügati
ETS: Eski Türk Şiiri
ETT: Eski Türkiye Türkçesi
EUTS: Eski Uygur Türkçesi Sözlüğü
f: Farsça
Gök.: Göktürk
GSTS: Güzel Sanat Terimleri Sözlüğü
GUZKLÛA: Göktürk-Uygur, Zaza, Kurmanca, Lehçeleri Üzerine Bir Araştırma
HKSD: Hattatların ve Kitap Sanatçıların Destanları
İÖTKT: İslâmiyetten Önce Türk Tarihi
İMÇM: İstanbul Mimari Çağının Menşei
k: Kırgızca
Kaz.: Kazan
KB: Kutadgu Bilig
Kıp.: Kıpçak
Kur.: Kırgız
KM: Kazakça Metinler
KOS: Karaman Oymakları ve Sanatı
KS: Kırgız Sözlüğü
KTAD: Kazan Türkçesinde Atasözleri ve Deyimler
KTG: Kıpçak Türkçesi Grameri
K.T.B.: Kültür ve Turizm Bakanlığı
Kur.: Kurmanc
KVK: Köşkler ve Kasırlar.
L: Lehçe
Leb.: Lebed
MTGAV: Menşei ve Tarihi Gelişimi Açısından Vakıflar
OA: Orhun Abideleri
OMTAK: Osmanlı Mimari Tarihinin Arşiv Kaynakları
Osm.: Osmanlı
OTAL: Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat
OTDTS: Osmanlı Tarihi Deyimleri ve Terimleri Sözlüğü
RM: Risale-i Mimariyye
SA: Sanat Ansiklopedisi
SAD: Selçuklu Araştırmaları Dergisi
Sag.: Sagay
SCİİ: Süleymaniye Câmi ve İmareti İnşaatı
SOMKHN: VII.-X. Yüzyıllarda Sır-Derya Oğuzlarının Maddi Kültürü Hakkında Notlar
SS: Seramik Sözlüğü
Tat.: Tatar
TB : Tezkiretül Bünyân
TCHMT : Türk Cihan Hâkimiyeti Mefkûresi Tarihi
TD : Tarama Dergisi

TDA: Türklerde Devlet Anlayışı

TDK: Türk Dil Kurumu

Tel.: Teleüt

TİSÜD: Türk Ve İslâm Sanatı Üzerine
Denemeler

TKGÇ: Türk Kültürünün Gelişim
Çağları.

TKTG: Türk Kültür Tarihine Giriş

TLÖ: Türk Lehçeleri Örnekleri

TMT: Türk Mezar Taşları

Tob.: Tobol

TS: Tarama Sözlüğü

TSAEB: Temürlü Sanatına Ait Eski Bir Belge

TSDK: Türkiye Selçukluları Devrinde Konya

TŞİS: Türk Şehirlerinde İmarat Sistemi

TT: Türk Tarihi

TTİ: Terbiyetname Transkripsiyonu ve İndeksi

TTK: Türk Tarih Kurumu

TTS: Tanıklarıyla Tarama Sözlüğü

Tüm.: Tümen

Uyg.: Uygur

VGM: Vakıflar Genel Müdürlüğü

YDS: Yakut Dili Sözlüğü

YP: Yabanlı Pazarı

Zaz.: Zaza

- ABÂDANA:** Eski İnan hükümdarlarının taht salonlarına ve bu salonu muhtevi olan saray binalarına verilen isim (SA,C1,s.9)
- ÂBÂR (a):** Su kuyuları (OTAL, s.3)
- ABDESTHANE:** Abdest bozmaya ve abdest almaya mahsus olan yer (SA, C1, s.11)
- ÂBGÂH (f):** Havuz, su biriken yer (OTAL, s.4)
- ÂBGİR (f):** Bkz. Âbgâh (OTAL, s.4)
- ABHÂNE (f):** Bkz.Abdesthane (SCİİ, C.1, s.68)
- ÂBİDE (a):** Yâdıgar kalacak eser, anıt (OTAL s.5)
- ABRİZ:** Helâ (ATL, s.2)
- ÂBZEN (f):** Banyo, küçük havuz (OTAL, s.6)
- ACAYIPKANA (a-f):** Müze (KS, C.1, s.4)
- ÂCÜR (a):** Tuğla, kerpiç, kiremit (OTAL, s.9)
- AÇAĞH:** Ocak (YDS, C.1, s.4)
- ADGIRLIK:** Hara; ahır (ETG, s.258)
- ADHGIRLIK:** Saray tavlasi; at ahır (Uyg.L,TKTG,C.3, s.34)
- AGIL:** Avlu (TKTG, C.3, s.27)
- AGILIK:** Ambar, hazine (Uyg.L,ETG, s.259)
- AGIR:** Ahır (TKTG, C.3, s.33)
- AGUL:** Avlu (Uyg.L,TKTG, C.3, s.27)
- AGULA:** Avlu (Uyg.L,TKTG, C.3, s.27)
- ÂGUR (f):** Tuğla kerpiç, kiremit (OTAL, s.16)
- AĞAÇ:** Sıvamak, sürmek (YDS, C.1,s.7)
- AĞINCAK:** Merdiven (TD, C.1, s.510)
- AĞINGAÇ:** Merdiven (TD, C.1, s.510)
- AĞMALA:** Duvara çekilen bir kat sıva (ATL, s.6)
- AĞN:** Geçit, delik, kapı; kapı önü, taşlık (YDS, C.1, s.52)
- AHBÂS (a):** 1-Hapishaneler 2-Su bendleri; su bentlerinden yararlanılarak yapılan havuzlar 3-Herhangi bir şarta bağlamaksızın vakfedilen topraklar, yapılar (OTAL, s.18)
- AHCESTE (f):** Kapı eşığı (OTAL, s.18)

- ÂHEK (f): Kireç (OTAL, s.18)
- AHMEDEK : İç kale (TSDK, s.33)
- AHRÂM (a): Evlerde yabancıların giremediği odalar, bölümler (AMS, s.20)
- AHUR: 1- Ahır , tavla 2- Hayvanlara yem vermek için taş, tahta vb. maddelerden yapılmış duvara yapışık kap(ATL, S.7)
- AİTKA: Çarşı (Çag.L., TKTG, C.1.s.309)
- AKALAĞT: Bina temeli (YDS, C.1, s.10)
- AKARCA: Musluğu olmayıp, suyu bir borudan dâimi surette akan çeşme (SA,C.1, s.30)
- AKİ: Alçı (KS, C.1, s.14)
- AK ODA: Gelin Odası (SA, C.1, s.32)
- AKŞAR: Alçı (Kaz. L., TKTG, C.3, s.77)
- AKTAN: Dehliz (Kaz. L., TD, C.1, s.188)
- AKVEDUK: Çay, dere vs. üzerinde köprü şeklinde yapılan su kemeri (ATL, S. 8)
- AL: 1-Han 2-Taş, kaya 3- Kırmızı rengi 4-Usûl, tarz (Kur. L., GUZKLÛA, s.26)
- ALA: Eyvan (SA, C.1, s. 37)
- ALAGAPI: 1- Evin sokak kapısı, avlu kapısı 2- Târihi bir hadiseyi kaydetmek için şehrin vs.nin girişine yapılan kapı; tâk (ATL. s.8)
- ALABASTR: Kireç (ATL, s.9)
- ALEK: Kapı (ÇS, s.3)
- ALFRESCO: Yeni boyanmış duvara sulu boya ile yapılan restim (ATL, s.9)
- ALGIN: Kanal (TD, C.1, s.427)
- ALİKÂ: Tromp (Osm. L, İMÇM, s.530.)
- ALLAH KERİM YERİ : Eski Türk kahvelerinde fakirlerin para vermeden yattıkları yer (OTDTS, C.1, s.53)
- ALTI: Ev yapısı ile ilgili bir terim (ATL, s.10)
- ALTILIK: 1- Boyu altı arşın olan direk 2- II. Sultan Mahmut devrinde basılan para (OTDTS, C.1, s.53)
- AMETİST: Mor renkli bir çeşit kuvars taşı (ATL, s. 10)
- AMUD (a): Direk, sütun (OTAL, s.40)
- ANĞABIL: Destek, dayak (YDS, C.1, s.22)
- ARAMCÂH (f): 1-Kapı yanında bulunan bekleme odası (OTDTS, C.1, s.64) 2- Dinlenme yeri (OTAL, s.45)
- ARAN: 1- Saray 2-At ahır (Uyg.L.,TKTG, C.3, s.34)
- ARANĞAS: 1- Ağaç ve direkler üzerine yapılan ambar 2- Çardak biçiminde bir nevi türbedir ki, eski Yakutlar saygı duydukları kimselerin cesetlerini bir tabut içinde onun üzerine koyarlardı 3- Zahire ambarı (YDS, C.1, s.27)

- ARASTA (f): Üstü örtülü veya dükkânlarının önü saçaklı çarşı (SA, C.1, s.95)
- ARASTAK: 1- Yapıların üstlerine yapılan süslü saçak ve çatı 2-Tavan (SA, C.1, s.96) 3-Dam (TD, C.1, s.673) 4-Yatak sayvanı (AMS, s.44)
- ARAYADANA: Manastır (Uyg.L.,ETL, s.16)
- AREM: Kadınlara mahsus oda; harem (ÇS, s.6)
- ARĞASTAN: Eğri mertek (YDS, C.1, s.31)
- ARIĞ: Kanal (Uyg.,Çağ.L.,TD,C.1,s.427)
- ARIK: Sulama kanalı KS, C.1, s.44)
- ARINLIĞ EV: Ahırlı ev (SAD, C.3, s.3)
- ARİSTE: Bkz. Arasta (KS, C.1, s.46)
- ARİŞ: Sundurma (RM, s.191)
- ARKLI: Çap (Kaz. L., TD, C.1, s.454)
- ARKUK: İki duvar veya iki durak arasına çapraz olarak konulan direk (DLT, s.10)
- ARKURU: Haçveri Çapraz (ETG, s.261)
- ARNA: Kanal (Şark Türkçesi, TD,C.1, s. 427)
- A'RAŞ (a): Çatılar, damlar, direkler, tahtalar (OTAL, s.46)
- ARŞ (a): 1- Çardak 2-Cumba, kafes 3-Çatı, dam (OTAL, s.49)
- ARTIRMA: Balkon (ATL, s.16)
- ARUK: Kanal (Uyg., Çağ.L.,TD,C.1, s.427)
- ARUSTAK: Tavan (15.yy.,TS, C.1, s.241)
- ARZANİ MAKTA (a): Enine kesit (AMS, s.336)
- ARZ ODASI: Padişahın elçileri kabul ettiği oda (EÇSı, C.1, s.321)
- ÂSİTÂNE (f): 1-Büyük tekke 2-Eşik 3-Pabuçluk (RM, s.139)
- ÂSİYE (a): Sütun,-direk, kolon (OTAL, s.56)
- ASKUG: Çardak, askı (Uyg.L.,ETL, s.7)
- ASLEK: Kuru ot ambarı (ÇS, s.7)
- ÂSMÂNE (f): Kubbe, tavan, dam (OTAL, s.56)
- ASPOZ (k-f): Aşçı dükkânı; lokanta (KS, C.1, s.56)
- ÂSTÂN (f): Tekke, dergâh (TTİ, s.37)
- ASTANA: 1-Saray (TKTG, C.7, s.102) 2-Kapı, eşik (ATL, s.17)
- AŞAĞI: Bir şehrin, bir kasabanın kalabalık yeri ve alışveriş merkezi (OTDTS, C.1, s.98)
- AŞEVİ: Mutfak (16.yy., TS, C.1, s.264)
- AŞIK MAİL: Çatı merteklerini taşıyan uzun ağaç (SA, C.1, s.122)
- AŞIRMA: Sıra ile dizilmiş kiriş veya ağaçları birbirine bağlamak için kullanılan uzun ağaçlar (SA, C.1, s.123)
- AŞIT: Bir suyu veya bir hendeği geçmek için kurulan küçük köprü (AMS, s.53)

AŞIYAN (î): 1- Mesken, ev, yuva (TB, s.87) 2-Kuş yuvası (OTAL, s.59)
AŞKANA: Mutfak (TKTG, C.3, s.39) .
AŞLIK: mutfak (EUTS, s.37)
AŞLIK İD: Zahir ambarı (Çağ.L., ÇS, s.7)
AŞLIK KİLETİ: Zahir ambarı (Kaz.L.,ÇS, s.7)
AŞMA: İki komşu arasındaki küçük kapı (TKTG, C.3, s.51)
AŞ OCAĞI: Mutfak (16.yy., TS, C.1, s.64)
AŞPOZ: Mutfak, lokanta (KS, C.1, s.56)
AŞYÂN (f): Ev, yuva (ÇEK, s.248)
AŞYÂNE (f): Ev, (ÇEK, s.248)
ATEBE (a):1- Eşik, basamak (RM, s.191) 2- Halep evlerinde etrafı kapalı ve zemini taş döşeli sofa (OTDTS, C.1, s.115)
ATEŞGÂH (f): Ateşe tapanların ibadet yeri; ateşgede (OTAL, s.62)
ATKAÇ: Su bendi (Uyg.L.,TD, C.1, s.149)
ATKANA (k-f): At ahır (KS, C.1, s.59)
ATLUK: At ahır (Uyg.L.,TKTG, C.3, s.33)
AVANZAL: Salon önü, esas salonun önündeki oda (ATL, s.19)
AVGIN: Küçük su kanalı (OTDTS, C.1, s.115)
AVGUN: Yeraltındaki su yolu; kanal (16. yy.,TS, C.1, s.282)
AVLA: Çitle çevrilmiş avlu (TKTG, c.3, s.27)
AYAG: Kapı sövesi (12.yy., TKTG, C.3,s.55)
AYAKLAMA: Üstü kemersiz ve düz atkılı, pencere ve kapı açılıklarının iki tarafındaki düşey duvar kısımları (SA, C.1, s.138)
AYAK ORUSI: Helâ (16.yy., TS, C.1, s.307)
AYAK TAŞI: Döşeme seviyestyle bir olmak üzere yere gömülen sert cinsten yapılmış büyük ve kalın taş (OTDTS, C.1, s.119)
AYAK YOLU: Helâ (SA, C.1, s.139) **AYAZLIK:** Balkon (TKTG, C.3, s.19)
AYDINLIK: Çatı veya kubbe tepelerinde ışık almak için açılmış olan delik veya pencereler (SA, C.1, s.139)
AYDINLIK DELÛĞÛ: Pencere (16.yy., TS, C.1, s.316)
AYİNE: Câmî (EÇS, C.3, s.824)
AYKUN: Küçük su kanalı (OTDTS, C.1, s.115)
AYKÛR: Alçı (KS, C.1, s.141)
AYLAMA: Mukarnas (SA, C.1, s.141)
AYNA BEND: 1-Camlı balkon, pencereleri çok olan oda 2-camlı sera (ATL, s.22)
AZBAR: Ahır, ağıl (KTAD, s.126)
AZERGEDE (î): Bkz.Ateşgâh (SA, C.1, s.144)
AZİNE DAMI: Cuma câmî (EÇS, C.2, s.477)
ÂZİŞ (f): Eşik tahtası (OTAL, s.73)

AZMAN: Dört köşe kalın kereste (SA, C.1, s.144)

AW: ev, çadır (ETG, s.265)

-B-

BABA: Çatı inşaatında tam merkeze dikilen kalın ağaç (16.yy.,TS, C.1,s.356)

BÂB(a): Kapı (OTDTS, C.1, s.133)

BABAĞRINA: Kara yolculuğunda barınılan ve içinde yatılmayan han (mutfak) (YDS, C.1, s.56)

BÂB-I ÂSAFÎ (a): Sadrazam konağı, paşa kapısı (OTDTS, C.1, s.140)

BÂB-I SERASKERİ (a): Harbiye Nezareti Dâiresi; Milli Savunma Bakanlığı (OTDTS, C.1, s.142)

BÂB-I MEŞİHAT (a): Şeyhülislam dâiresi, kapısı (OTDTS, C.1, s.142)

BÂB-I ŞERİF (a): Mevlâna Türbesi (OTDTS, C.1, s.142)

BACA: Pencere, ışık deliği (13.yy.,TS, C.1, s.360)

BÂCENG (f): 1-Küçük pencere, tepe penceresi 2-Baca (OTAL, s.76)

BÂDGÂNE (f): Kafesli pencere (OTAL- s.78)

BÂDGİR (f): 1-Baca 2-Nargile ve semaver başlığı (OTAL, s.78)

BAĞA: Ahşap oluklarda yelkovan tahtalarını kirişlere bağlayan takoz (OTDTS, C.1, s.146)

BAĞAM: Duvara mahsus ağaç destek, sütun (Çağ.L.,TD,C.1,s.638)

BAĞANA: Payanda (Kır.,Kaz.L.,TD,C.1,s.638)

BAĞÇINA: Kale burcu, kule (YDS, C.1,s.78)

BAĞDATI: 1-Sıvanmış duvar 2-Sıvayı muhafaza etmek için ara duvarlara ve tavana çakılan tahtalar (ATL, s.24)

BAĞIL: Büyük binalarda, bınadan ayrı veya ilâve olarak yapılan hizmetçi dâiresi, ahır ve samanlık gibi kısımlar (OTDTS, C.1, s.146)

BAĞKUŞAK: Ahşap inşaatta çatmaları tutmak ve birbirlerine bağlamak için boydan boya ve firdolayı üzerlerine vurulan kuşak (SA, C.1, s.152)

BAĞLA: Dere ve çayların suyunu tutarak yükseltmek için yapılan set, duvar ve baraj (SA, C.1, s.152)

BAKACAK: Balkon (TKTG, C.3, s.19)

BAKAN: Payanda, sütun (Kır.-Çağ.L.,TKTG, C.3, s.27)

BAKANA: Bkz.Bakan (Kır.-Çağ.L.,TKTG, C.3, s.27)

BAKINACAK: Balkon (TD- C.1, s.142)

BAKSA (f): Çit çamurundan avlu ve ev duvarı (KS, C.1, s.81)

BALAGAN: Evlerin üstünde çıkıp oturulan düz dam (SA, C.1, s.166)

BÂLÂHÂNE (f): 1- Medreselerin üst kısmında kubbeler civarında

müdürrisler için yapılan oda (OTDTS, C.1, s.150) 2- Evin en üst kısmı, çatı, tavan arası (OTAL, s.85)

BALAMUR: Oda kapılarının üstünde eşya koymaya mahsus ufak hücre ve oyuk (SA, C.1, s.166)

BALAR (f): 1-Çatı kırıştı olarak kullanılan ve kiremitlerin altına yerleştirilen ince tahta; padavra (AMS, s.69) 2-Sütun (Çağ.L.,TD, C.1,s.703)

BALAT: Saray (TKTG, C.7, s.99)

BALBAL: 1-Kitâbe (Gök.L.,TD, C.1, s.450) 2-Eski Türklerde mezarların üstüne ve bazı kurganların etrafına anıt olarak dikilen yekpare ve uzunca taşlar (SA, C.1, s.166)

BALÇIKLAMAK: Sıvamak (14.yy.,TS, C.1, s.389)

BALIG: Etrafı surlar ile çevrilmiş şehir (Uyg.L.,TKTG, C.1, s.175)

BALIK: 1-Kale 2- Çamur, balçık 3-Şehir (Gök.-Uyg.L.,ETL, s.10) 4-Saray 5-Hisar (TLÖ, s.56)

BALKIMAK: İnşa etmek (Kaz.-Osm.L.,TD, C.1, s.378)

BALKUR: İnşa (TD,C.1-s.375)

BÂM (f): Çatı, dam, kubbe (OTAL, s.86)

BAN: 1-Tavan, çatı, dam 2-Eski evlerde havalandırma ve ışıklandırma için açılan baca, delik (ATL, s.25) 3-Ev (Zaz.L.,GUZKLÛA, s.15)

BANI: Bahçe ve tarlaların etrafına çekilen duvar (TD, C.1, s.143)

BAR: Pencere (Kaz.L.,ÇS, s.23)

BARAK: Geçici olarak yapılan barınak, kulübe ve baraka (ATL, s.26)

BARBAKAN: Mazgal delikleri olan kule şeklinde küçük kale (Osm.L.,SA, C.5, s.2347)

BARBATA: Korkuluk (OTDTS, C.1 s.159)

BARGÂH (f): Saray (An.Sel., TKTG, C.7, s.244)

BARHANA (f): 1-Büyük, harapça ve kullanışsız konak 2-Kervansaray ve hanlarda kervan yüklerinin konulduğu bölüm (AMS, s.72)

BARHÂNE (f): Posta tatarları ve kervanların at değiştirdikleri ve kervan yüklerini boşalttıkları han (SA, C.1, s.212)

BARI: Hisar, duvar, set (ATL, s.27)

BARİGAH (f): Saray (ATL, s.27)

BARK: 1-Ev 2-Mezar, türbe 3-Âbide (OA, s.105) 4-Hâkan sarayı (Uyg.L.,TKGÇ,s.289) 5-Mâbet (Gök.L.,TD, C.1, s.470)

BARSİK: Çatı, dam (Kaz.L.,TKTG, C.7, s.118)

BARTAH: 1-Üzerine kırışın veya direğin konulduğu ev sütunlarının başındaki yassı tahta 2-Çengelli sütun (YDS, C.1, s.70)

BARU (f): Sur, hisar (Osm.L.,TD,C.1,s.699)

BÂRU (f): Kale duvarı, hisar burcu, siper, sığınak (OTAL, s.88)

- BARUÇ: Barınacak yer (SA- C.1, s.301)
BASAGO: Kapı (Kır.L.,TKTG, C.7, s.392)
BASAĞ: Eşik (TKTG, C.7, s.391)
BASKIÇ: Merdiven (Kaz.L.,TD, C.1, s.318)
BASMA: Yayaalara mahsus küçük köprü (Kaz.L., ÇS, s.112)
BASKIG: Kule (Sag.L.,TKTG, C.7, s.118)
BASTURMA: Çatı (TKTG, C.7, s.382)
BAŞAK: Harem dâiresi (EUTS, s.40)
BAŞLIK: Kule (Sag.L.,TKTG, C.7, s.118)
BAŞ ODA: Misafir kabulüne mahsus büyük oda (OTDTS, C.1, s.169)
BATIGLIK: Helâ (Uyg.L.,ETL, s.11)
BATTAH: Bkz.Bartah (YDS, C.1, s.70)
BAYIR: Bînanın vs.nin dışı; eşik, avlu, açık yer (ATL, s.29)
BAZA: Temel; bina (ATL, s.30)
BAZAKLIK: Sûslenme yeri (EUTS, s.40)
BECE: Duvara oyuk olarak yapılmış hücre niş (SA, C.1, s.200)
BECENE: Avcı kulübesi (17.yy.,TS, C.1, s.472)
BEÇKÛM: Sofa (Karahanlı, ETL, s.12)
BEDEN DUVARI: Bir yapının dört yönünü çevreleyen kalın taş duvar (Osm.L.,GSTS, s.4)
BEDHİZLİK EV: Sûslü ev (Uyg.L.,TKTG, C.3, s.3)
BELENDİN (f): Kapı pervazı, pencere çerçevesinin alt tahtası (OTAL, s.103)
BELLUA (a): İdrar edilecek yer; helâ (OTDTS, C.1, s.202)
BELVÂZ (f): Duvardan dışarı çıkan direk ucu (OTAL, s.104)
BENDEREK (f): 1-Liman ve boğaz ağzına yapılan küçük kale 2-Küçük iskele (OTAL, s.105)
BENGA: Kâide, taban (Kur.L.,GUZKLÛA, s.19)
BENGÛ: Bkz.Âbide (SA, C.1, s.207)
BER (f): Toprak (ÇEK, s.250)
BERBAR: Evlerin damları üstünde yapılan oda, dam köşkü (SA, C.1, s.208)
BERFDÂN (f): Buzhane (OTAL, s.109)
BESÂRE (f): Sofa, salon, divanhâne (OTAL, s.113)
BEVD (a): Kuyu (OTAL, s.116)
BEYKEM (f): Sofa, salon, köşk, yazlık ev (OTAL, s.120)
BEYLİK TUĞLA: Bir parmak kalınlığında ince tuğla (OTDTS, C.1, s.222)
BEYT (a): Ev (OTDTS, C.1, s.222)
BEYT-İ HÂSS (a): Hükümdarın kendine mahsus evi (HKSD, s.134)

- BEZEKLİK:** 1-Saray 2-Harem dâiresi (*Uyg.L.,TKGÇ, s.291*)
- BEZİSTAN (f):** Ağır kumaşlar satılan çarşı (SA, C.1, s.247)
- BEZZAZİSTAN (f):** Bkz.Bezistan (SA, C.1, s.247)
- BIĞS:** Duvar, çit, bölme, tahta perde (YDS, C.1, s.104)
- BİNAR:** Çeşme, pınar (*14.yy.,TS, C.1, s.539*)
- BIRK:** Küçük havuz, su çukuru (*Kur.L.,GUZKLÛA, s.30*)
- BİÇİN:** 1-Kale 2-Ark (*Çağ.L.,TD, C.1, s.318-424*)
- BİMARHÂNE (f):** Akıl hastalarının tedavi edildiği hastane (OTDTS, C.1, s.233)
- BİMARİSTAN (f):** Bkz.Bimarhâne (OTDTS, C.1, s.233)
- BİNA (a):** Yapı, bina (AH, s.10)
- BİNE:** Bina, ev, mülk (ATL, s.35)
- BİNMELİK:** Bir açıklığı örten kemer ve atkuların uçları binmek için yapılan ayak, sütun, direk ve duvar (SA, C.1, s.253)
- BİRİKE:** Sarnıç, hazne, çukur gibi su biriken yerler (SA, C.5, s.2350)
- BİRÜN (f):** Topkapı Sarayı'nda Bâb-ı Hümâyûn ile Bâbüssâde kapıları arasındaki birinci ve ikinci avlu (EÇSI, C.1, s.322)
- BİRÜNİ (f):** Selâmlık dâiresi, selâmlık odası (OTAL, s.135)
- BİSÂRE (a):**Sofa, büyük ve uzun oda (SA, C.1, s.213)
- BİTİGTAŞ:** Âbide, yazılı taş (TLÖ, s.58)
- BOK KUŞ:** Tezekten yapılan kerpiç (KS, C.2, s.462)
- BOSAĞA:** 1-Dergâh, eşik 2-Mezar (*Çağ.L.,TD, C.1, s.191-513*)
- BOSU:** Çatı arası, eyvan (SA, C.1, s.277)
- BÖK:** Zindan (EUTS, s.49)
- BÖKEN:** Su bendi (*Çağ.L.,TD, C.1, s.149*)
- BÖKTÖR:** Höyük, tepe (KS, C.1, s.137)
- BUÇKAK:** Zâviye (*Çağ.L.,TD, C.1, s.836*)
- BUĞUN:** Baca (SA, C.1, s.298)
- BUHARİ:** Ocak (AT, s.8)
- BUHARİ:** Duman bacası (AMS, s.106)
- BULAK:** 1- Kanal, ark (*Uyg.L.,TKTG, C.3, s.138*) 2-Çeşme, Pınar (*Kaz.L.,KTAD, s.39*)
- BULANG:** Balkon (*Uyg.L.,TKTG, C.3, s.19*)
- BULUNG:** 1-Zâviye 2- Kõşe, bucak (DLT, s.24)
- BUN:** Temel (*Uyg.L.,ETŞ, s.140*)
- BUOR:** Toprak; âdi san toprak, balçık (YDS, C.1, s.136)
- BURA:** Keresteden yapılarak birbirine bağlanmış olan dört duvar (ÇS, s.114)
- BURC:** Kale burcu (ATL, s.43)
- BURGAZ:** 1-Binalar, yapılar 2-Temel, esas (MTGAV, s.180)

BURKATLIK: İçinde ilâh heykelleri bulunan mâbet; puthane (SA, C.1, s.302)
BURSIK: Çatı, dam (Kaz.L.,TKTG, C.7, s.118)
BURUOLAĞH: Ev, hâne (YDS, C.1, s.139)
BURUŞ: Zâviye (Kır.L.,TD, C.1, s.836)
BUSAĞA: Mezar (Çağ.L., TD, C.1, s.418)
BUZHÂNE (f): 1-Buz yapılan yer 2-Soguk hava deposu(AMS, s.108)
BÛLME: Oda (Kaz.L.,ÇS, s.115)
BÛNYÂD (f): 1-Binalar, yapılar 2-Temel (MTGAV, s.180)
BÛNYÂN (a): Yapı, bina (Osm.L.,BGİMT, S.28)
BÛTHÂNE (f): Bkz.Burkatlık (OTAL, s.148)
BÛYUN: Su bendi (Osm.L.,TD, C.1, s.149)

-C-

CAĞ: Duvar, çit (ATL, s.46)
CAĞMA: Yakutların ölülerini koydukları mahâl; morg (YDS, C.1, s.161)
CAĞMNAĞ: Posta menzili, konağı (Yedek posta atları bulunduran durak) (YDS, C.1, s.161)
CAĞMNAĞH: Bkz.Cağmnağ (YDS- C.1, s.161)
CALKIRAMAK: İnşa etmek (Kaz.L.,TD, C.1 s.378)
CALKIRDAMAK: İnşa etmek (Kaz. L., TD, C.1, s.378)
CÂMEGÂH (f): 1-Türk hamamlarında soyunma yeri (SA, C.1, s.323) 2-Elbise ve çamaşırların muhafazasına mahsus küçük sandık odaları (OTDTS, C.1, s.256)
CÂMÎ (a): İçinde namaz kılınan ibâdet yeri; içinde cuma namazı kılınan mescit (OTAL, s.153)
CAPKAK: Kubbe, çatı (KS, C.1, s.178)
CEBEHÂNE (a-f): Silah ve harp malzemelerinin bulunduğu yer (OTDTS, C.1, s.214)
CEB-İ HÛMÂYUN DÂİRESİ: Padişahların kendi paralarının alınıp verilmesi işini gören husûsî dâire (OTDTS, C.1, s.266)
CEDES (a): Mezar (OTAL, s.158)
CEGAT: Sokaklarda yağmur oluklarının dışarısında çatı kirislerine çakılan tahta; rûzgârlık (OTDTS, C.1, s.268)
CELMED: Büyük taş (RM, s.201)
CENÂB(a): Avlu (OTAL, s.163)
CENDEL: Değirmi taş (RM, s.201)
CENDERHÂNE (a-f): Elbise ve kumaşları ütûlemeye mahsus yer (SA, C.1, s.334)

CERGE: Seyyar hamam (*Osm.L.,TKTG, C.3, s.249*)
CERGİ: Çardak (*TKTG, C.3, s.45*)
CESİL: Şehir kapısı (*KS, C.1, s.204*)
CEVSAK (a): Konak, köşk (*OTAL, s.169*)
CIBAL: Evin bir bölümü (*ATL, s.47*)
CIDAR (a): Duvar (*OTAL, s.171*)
CILTIRAMAK: İnşa etmek (*Kır.-Kaz.L.,TD, C.1, s.378*)
CIRNIK: Set duvarlarında su akacak delik (*AMS, s.116*)
CİBS (a): 1-Kireç 2-Alçı taşı (*AMS, s.116*)
CİE: Ev, bina, İkâmetgâh (*YDS, C.1, s.170*)
CİEL: Ev kapısı, giriş (*YDS, C.1, s.170*)
CİHANNUMA (f): 1- Her tarafı seyredabilmek için ev çatılarının üstünde yapılan oda veya teras 2-Evlerde "hayat"ın kafesli bir şahnişin şeklinde dışarıya taşan kısmı; köşk (*AMS, s.117*)
CİSR (a): Köprü (*OTDTS, C.1, s.297*)
CİSREYN (a): İki köprü; Halliç üzerindeki Galata ve Unkapanı köprüleri (*AMS, s.117*)
CİVATA: Demir kırıç (*TİSÜD, s.133*)
CÖGMEN: Çalı çırpıdan yapılmış üstü ot ve yaprak örtülü küçük bina (*SA, C.1, s.349*)
CUB: Zindan olarak kullanılan susuz, derin kuyu (*OTDTS, C.1, s.303*)
CUN: Temel, kâide (*Kaz.L.,TD, C.1, s.423*)
CÜMD (a): Taş (*OTAL, s.179*)
CÜNBÜDE (a): Kubbe, kümbet (*OTAL, s.180*)

-Ç-

ÇAĞANAK: Liman (*Şark Türkçesi, TD, C.1, s.467*)
ÇAĞIR EVİ: Şarap deposu ve ambar (*TKTG, C.3, s.31*)
ÇAĞLIK: Gusulhâne; banyo (*SA, C.1, s.361*)
CÂH (f): Kuyu (*TB, s.88*)
ÇAİDAN: Mâbet, tapınak (*EUTS- s.58*)
ÇAKAR: Sur, dış kale (*Çağ.L.,TKTG, C.7, s.118*)
ÇAL: 1-Kuyu, büyük çukur (*Kur.L.,GUZKLÜA, s.31*) 2-Duvar, çit (*ATL, s.49*)
ÇANLIK: Çan kulesi (*16.yy.,TS, C.2, s.821*)
ÇANTI EV: Ağaç kütüklerinden yapılan ev (*SA, C.2, s.865*)
ÇAPHANA: Matbaa, basımevi (*ATL, s.50*)
ÇARAK: Direk (*ÇS, s.12*)
ÇARAPÇA: Direkler üzerindeki çatı, kapı üzerindeki veya ocaktaki

saçak (YDS, C.1, s.199)
ÇARBAK: Kale (Kır.L.,TD, C.1, s.424)
ÇARÇUPE (f): Çerçeve (OTDTS, C.1, s.235)
ÇARAĞT: Mezar üzerindeki çatı, çardak, tavan arası (YDS, C.1, s.200)
ÇARDAT: Bkz.Çarağt (YDS, C.1, s.200)
ÇARDAK: 1-Hristiyanlıktan önce Çuvaşların mezar üzerine yaptıkları çatı 2-Mezarın etrafını çeviren çit (YDS, C.1, s.12)
ÇARPI: Bir duvarın sathı üzerine çarparak vurulan sıva (SA, C.1, s.370)
ÇASSANAY: Küçük kilise (ÇS, s.12)
ÇAT: Kuyu (Hun, TKTG, C.3, s.112)
ÇATIRLUU: Ev (KS, C.1, s.255)
ÇATMA EV: Kurgan (TT, s.110)
ÇAVURMA: Çevre duvarı (TD, C.1, s.198)
ÇAVUT: Bkz.Çavurma (SA, C.1, s.381)
ÇAYKANA (f): Çayhâne (KS, C.1, s.256)
ÇAYTI: Manastır (EUTS, s.60)
ÇEL: Taş (ÇS, s.22)
ÇELAN: Odanın içindeki bölme (ÇS, s.14)
ÇELEN: Dam korkuluğu (SA, C.1, s.384)
ÇEPER: Alçak taş duvar (ATL, s.51)
ÇERAĞ DELİĞİ: Kandil ve çerağ koymak için duvarların içine yapılan niş (OTDTS, C.1, s.352)
ÇERAĞHÂNE (f): Çerağ deliğinin üst tarafından duman ve ısı oda içinde kalmayıp, dışarı çıkmasını sağlayan delik (OTDTS, C.1, s.352)
ÇERGE (f): Kulübe (SA, C.1, s.388)
ÇES: Tahta dam (ÇS, s.22)
ÇETEN: Taş veya tahtadan yapılmış çit, alçak duvar (ATL, s.52)
ÇEVİRİT: Bir binanın etrafına firdolayı yapılan sütun ve direklerle tutturulmuş, üstü örtülü gezinti yolu (SA, C.1, s.392)
ÇİGRI: 1- Değirmen 2-Çark (DLT, s.31)
ÇIKACAK: Bir bina veya mahallin çıkmaya mahsus olan kapısı (SA, C.1, s.392)
ÇIKAR: Şehri çevreleyen ana sur, dış kale (Çağ.-Osm.L.,TKTG, C.7, s.118)
ÇIKMA: Balkon cumba (18.yy.,TS, C.2, s.893)
ÇIKMA KULE: Kale bedenleri üzerine bindirme ve dışarıya doğru taşkın olarak inşa edilen küçük kale (OTDTS, C.1, s.362)
ÇINAKLIK: Çıra ve lamba konulan yer (TKTG, C.3, s.323)
ÇİNGİL: Kıрма taş; çakıl taşı (ATL, s.52)

ÇIT: Kamış, ağaç dalları vs.den yapılan kulübe (Gök.-Uyg.L.,GUZKLÛA, s.61)
ÇİLEHÂNE (f): Tekkelerde dervişlerin çile doldurdukları ve derecelerini artırdıkları yer (AMS, s.132)
ÇİRGÛ: Kılıse (ÇS, s.21)
ÇİRKEÛ: Kılıse (Kaz.L.,ÇS, s.21)
ÇİRKEW: Kılıse (KTAD, s.127)
ÇO: Çatı veya dam için kullanılan ağaç, kırış, kereste (Zaz.L.,GUZKLÛA, s.62)
ÇOĞOY: Çamur, balçık (YDS, C.1, s.225)
ÇOMLAK: Mağaza, dükkân (Kom.L.,TD, C.1, s.472)
ÇOPO: Balçık, toprak (KS, C.1, s.280)
ÇÖKEK: Kuyu, çukur, oyuk (ATL, s.54)
ÇÖMEK: Barınılacak küçük mesken, kulübe (SA, C.1, s.419)
ÇÖPKANA (k-f): Kuru ot ambarı (KS, C.1, s.284)
ÇÖVDÛRE: İdrar edilecek yer; helâ (SA, C.1, s.421)
ÇUD: Tümseklî mezar (İÖTKT, s.133)
ÇUMUŞLUK: Helâ (ETL, s.24)
ÇUOLĖAN: Mazgal, delik (YDS, C.1, s.242)
ÇUR: Çalı çırpıdan yapılan ev (SA, C.1, s.423)
ÇÜTRA: Havuz kenarlarına yapılan peyke, sedir (SA, C.1, s.423)
ÇÛREÇE: Pencere, pencere gözû (ÇS, s.23)
ÇÛRÛKLÛK: Mezarlık (OTDTS, C.1, s.387)

-D-

DABAĞHÂNE (a-f): Hayvan derilerinin terbiye edilip işlendiği yer (SA, C.1, s.424)
DAHAL: Sazdan, kamıştan yapılan kulübe (ATL, s.55)
DÂHİNE (a): Baca (OTAL, s.214)
DAHMA: 1- Kulübe, baraka 2-Yeraltındaki iptidâî ev, ahır (ATL, s.55)
DAHMA ĖARALT: Ev yapmak, düzenlemek (ATL, s.55)
DALAAN: Sofa (TKTG, C.7, s.381)
DALAN: 1- Bînanın giriş yeri ve kapısı önündeki aralık ve küçük sofa (SA, C.1, s.425) 2- Sahanlık, antre 3-İki komşu ev arasındaki dar yol (ATL, s.56) 4-İç kapı (Çağ.L.,TD, C.1, s.188)
DALASA: İskele (YDS, C.1, s.249)
DAM: Ev, üstü örtülü yer, dam (14.yy.,TS, C.2, s.983)
DAMIZ: Ahır (AMS, s.141)
DAM OLUĖU: Saçak (Mısır Memlûkları, TKTG, C.3, s.5)

- DÂNİŞGÂH (f): Üniversite, okul (OTAL, s.197)
- DARABA: 1-Tahta vs.den duvar, bölme 2-Tahta kulübe, baraka (ATL, s.67)
- DÂRBÂM (f): Direk, kırış (OTAL, s.199)
- DARBAZA (f): Sokak kapısı (KS- C.1, s.296)
- DARIKANA: Eczane (KS, C.1, s.298)
- DARÎH (a): Mezar (OTAL, s.199)
- DARKÖY: Saraylar, köşkler (KS, C.1, s.298)
- DÂRUHÂNE (f): Eczane (OTAL, s.200)
- DÂR'US-SULEHA: Bkz. Hankâh (TSDK, s.96)
- DÂRÛLACEZE (a): Yoksullar yurdu (OTAL, s.200)
- DÂRÛLÂFIYE (a): Hastane (OTDTS, C.1, s.397)
- DÂRÛLÂMÂN (a): Korunulacak, sığınacak yer (OTAL, s.200)
- DÂRÛLBEDÂYI (a): Konservatuvar (OTAL, s.200)
- DÂRÛLEMÂRE (a): Hükümet konağı (OTAL, s.200)
- DÂRÛLESLİHA (a): Askerî müze, askerî ambar (OTDTS, C.1, s.397)
- DÂRÛLEYTAM (a): Yoksullar yurdu (OTAL, s.200)
- DÂRÛLFÜNUN (a): Üniversite (OTAL, s.200)
- DÂRÛLHADİS (a): Hadis okutulan medrese (OTAL, s.200)
- DÂRÛLHUFFAZ (a): Hafız yetiştiren okul (OTAL, s.200)
- DÂRÛLHÛFFAZ (a): Akıl hastanesi (AMS, s.141)
- DÂRÛLISTİHZÂR (a): Laboratuvar (OTAL, s.200)
- DÂRÛLTÂM (a): İmâret, yemekhane (OTDTS, C.1, s.399)
- DÂRÛLKURRÂ (a): Kur'an okuma ilmini ihtisas derecesinde öğreten okul (OTAL, s.200)
- DÂRÛLKÛTÛB (a): Kitapevi, kütüphane (OTAL, s.200)
- DÂRÛLMESÂI (a): Atölye (OTAL, s.200)
- DÂRÛLSIBYAN (a): Sibyan mektebi (AMS, s.14)
- DÂR'ÛL-UŞŞAK (a): Bkz.Hankâh (TSDK, s.96)
- DÂRÛRRAHA (a):Tabhane (An.Sel TŞİS, s.16)
- DÂRÛSSAADE (a): Saray (OTDTS, C.1, s.403)
- DÂRÛSSİHHA (f-a): Hastane (OTDTS, C.1, s.404)
- DÂRÛŞŞİFA (a): Hastane (SA, C.1, s.443)
- DÂRÛT-TAAM (a): Bkz.Hankâh (TSDK, s.96)
- DARÛT TALİM (a): Okul (ODİSM, s.63)
- DÂRÛZZİYAFE (a): Aşhâne, imâret (AMS, s.141)
- DAŞ: Taş (AT, s.122)
- DÂY (f): Duvar sırası (OTAL, s.202)
- DAYAK: Sütun (IKTG, C.3, s.23)
- DEBBÂĞHÂNE (a-f): Bkz.Dabağhâne (OTAL, s.202)

- DEBİRİSTÂN (f): Kalem odası, büro (OTAL, s.202)
- DEBİSTÂN (f): Okul (OTAL, s.202)
- DEBBOY: Silâh ve elbise ambarı (OTDTS, C.1, s.409)
- DEFTERHÂNE (a-f): Tapı ve kadastro dâiresi (AMS, s.143)
- DEFTER-İ HAKANİ: Tapu ve Kadastro Müdürlüğü (MTGAV, s.181)
- DENHE MERMER: Yeşil mermer (RM, s.177)
- DEMNE (f): Fırın ve ocak bacası (OTAL, s.207)
- DERB (f): Su kapısı (TCHM, s.133)
- DERBÂR (f): 1-Kale ve saray kapılarının iç kısmı (OTDTS, C.1, s.424)
2-Padişah sarayı (ATL, s.60)
- DERBENT (f): Sınır boyunda bulunan küçük kale (OTDTS, C.1, s.425)
- DERGÂH (f): 1-Dervişlerin zikir ve ibâdet etmek için toplandıkları yer; tekke (SA, C.1, s.453) 2-Saray, saray önündeki büyük avlu, büyük kapı (TSAEB, s.510)
- DERGÂH-I ÂLİ: Osmanlı sarayı, padişah kapısı (EÇSI, C.4, s.312)
- DERİÇE (f): Pencere, küçük kapı, oyma kapı (OTAL, s.209)
- DERİMEVİ: Ağaçtan ve keçeden yapılan ev (SA, C.1, s.450)
- DERNE: Ayakkabı konulan yer (ATL, s.61)
- DERVANE: Damların üstüne çıkmak için açılır, kapanır camlı veya camsız pencere ve kapak (SA, C.1, s.455)
- DERVÂZE (f): Büyük kale ve şehir kapısı (OTDTS, C.1, s.428)
- DEVİR TAŞI: Kemer taşı (TİSÜD, s.135)
- DEVLETHÂNE (a-f): Hükümet konağı (TSDK, s.77)
- DEYECİK: Küçük baraka ve kulübe (ATL, s.61)
- DIDİM: Taş (Uyg.L.,ETL, s.25)
- DIŞRAK: Binanın temelinden itibaren sathını taştan ve dışarı çıkan kısmı (SA, C.1, s.462)
- DIVAR: Duvar (TİSÜD, s.133)
- DİÂM (a): Payanda, direk, destek (RM, s.148)
- DİÂMET (a): Bkz.Diâm (RM, s.148)
- DİK: Temel (Çag.L.,TD, C.1, s.840)
- DİKEÇ: Sütun (SA, C.1, s.463)
- DİVAL: Duvar (SA, C.1, s.471)
- DİVANHÂNE (f): 1-Hükümdarın taht salonu 2-Geniş sofa, hayat (AMS, s.152)
- DİVAR (f): Duvar (TD- C.1, s.198)
- DİZME: Balkon (TKTG, C.3, s.19)
- DÖLEÇ: Mahzen (TKTG, C.3, s.29)
- DÖLLEK: Koyunların kuzuladıkları yer; ahır (15.yy.,TS, C.2, s.1236)
- DÖRLEK: Sığır ahır (TKTG, C.3, s.34)

DÖRTLÜK: Dört arşın boyundaki direk (OTDTS, C.1, s.476)
DÖŞENEK: Zeminine ince bir tabaka hâlinde dökülen sıva (SA, C.1, s.489)
DUBAL: Duvar, çit (KS, C.1, s.313)
DUDKEŞ: Baca (ATL, s.66)
DÜHENK (f): Hamamlarda döşeme taşları altındaki ateş ve duman yollarından dolaşarak geçen dumanların havaya çıkması için duvarlar içine yapılan ince baca delikleri (SA, C.1, s.497)
DÜKÖN (a): Dükkân, mağaza (KS, C.1, s.315)
DÜNLÜK: Pencere (Gök.L.,TD, C.1, s.640)
DÜZEN: Ev, bark (16.yy.,TS, C.2, s.1364)
DÜZENEK: Plân (SA, C.1, s.499)

-E-

EB: Ev (Uyg.L.,TT, s.8)
EB BARK: Ev (TKGÇ, s.289)
EBEDGÂH (a-f): Mezar (OTAL, s.234)
EBEDHÂHE (a-f): 1-Helâ (OTDTS, C.1, s.502) 2-Mezar (OTAL, s.234)
EBRÂC (a): Kaleler, kale burçları (OTAL, s.236)
EBZÜN (a): Banyo; içinde yıkanılan küçük havuz (OTAL, s.238)
ECLİK: Küçük moloz taş (SA, C.1, s.503)
EDEBHÂNE (a-f): Helâ (OTAL, 241)
EFKERE:Evlerin önünde bulunan 1-3 dönüm genişliğinde etrafı duvarla çevrilmiş yer (SA, C.1, s.505)
EGME: 1-Kubbe, tonozlu tavan, kubbeli tavan 2-Kemer (An.Sel.,TKTG, C.3, s.17)
EĞME: Bina kemeri (DLT, TD, C.1, s.440)
EĞREK: 1-Misafir odası (TKTG, C.3, s.27) 2- Su toplanan yer (14.yy., TS, C.3, s.140)
EHENG: Kireç, harç (ATL, s.69)
ELENG (f): Kale, sur, sıper, duvar (OTAL, s.255)
ENBERE: Değirmende çarkı çeviren suyun toplanıp, sonra hızla aşağı döküldüğü havuz (ATL, s.70)
ENDERUN (f): Saray, mabeyn; Topkapı Sarayı'nın üçüncü kapısından sonra başlayan kısım (EÇSI, C.1, s.324) 2-Harem dâiresi (OTAL, s.265)
ENECEK: Merdivenin son basamağı (ATL, s.74)
EREK: İç kale (OTDTS, C.1, s.543)
ERK: İç kale, küçük hisar (ATL, s.71)
ERGÜ: Ev (Uyg.L.,ETL, s.28)
ERİKE (a): Üstü kubbeli veya sayvanlı set gibi yüksekçe yer (SA, C.1,

s.530)

ERİN: Çeşme (Çağ.L.,TD, C.1, s.181)

ERNA: Çeşme (Çağ. L., TD, C.1, s.181)

ERREHÂNE (f): Hızır (OTAL, s.273)

ERÛ: Ev (KM, s.172)

ESAS: Temel (RM, s.201)

ESİK: Kapı, eşik (KM, s.173)

ESİK ALDI: Avlu (KM, s.175)

EŞBU (f): Kömür, odun konulacak yer (OTAL, s.282)

EŞİK: 1- Ev kapısı (Harezmsâhlar, TKTG, C.3, s.47) 2-Saray , saray kapısı (Çağ.L.,TDA, s.98)

EŞKEB: İki kerestenin birbirine çapraz olarak bağlanması (OTDTS, C.1, s.560)

EŞME: Kuyu (ETT, s.291)

ETTUN (a): Hamam külhanı (OTAL, s.286)

EV: ev (Uyg.L.,TKGÇ, s.289)

EV BARK: Ev (TKGÇ, s.289)

EV OKU: Üzerine binanın çatısı oturtulan büyük direk (15.yy.,TS, C.3, s.1573)

EVSİN: Avcıların av beklemek için kırlarda yaptıkları kulübe (SA, C.1, s.576)

EVŞÛK: Tavana atılan ana direk (An.Sel., TKTG, C.3, s.17)

EV ÜSTÛ: Çatı (15.yy.,TS, C.3, s.1573)

-F-

FERHÂNE (f): Tüccar eşyası koymaya mahsus, birçok mağazaları olan, eski hanlar gibi geçitli ve iki tarafında dükkânlar bulunan ortası avlulu binalar (SA, C.1, s.583)

FEVKÂNÎ (a): Câmilerde, yan ve arka taraflarındaki revakların yukarisına yapılan uzun sofalar (SA, C.1, s.621)

FEVKÂNİYE (a): Bkz.Fevkâni (SA, C.1, s.621)

FIRN: Fırın (Zaz.L.,GUZKLÛA, s.17)

FİL AYAĞI: Kemer ve kubbe ağırlığının üzerine bindirildiği sütun veya çokgen dayanaklar (Osm.L.,GSTS, s.6)

-G-

ĞALA: 1-Kale, kule, burç 2-Hapishâne 3-Destek, dayanak 4-Şehir (ATL, s.78)

- ÇALABANI:** Balkon, cumba (ATL, s.78)
GALLEDÂN (a-f): Tahıl ambarı (OTAL, s.329)
GANAG: Konak (EUTS, s.80)
ÇANOY: Kanal, ark (ATL, s.80)
GASUN: Mezar (*Gök.L.*, TMT, s.10)
ÇAYMA: Büyük taş parçası (ATL, s.84)
GASİLHÂNE (a-f): Cenaze yıkanılan yer (BGİMT, s.24)
ÇAZAMAT: Hapishane, hücre (ATL, s.85)
ÇAZMA: Yeraltı kulübesi; sığınak (ATL, s.85)
GEC (f): Harç (AMS, s.191)
GECEV: Bağ ve tarlalara geceleme için yapılan kulübe (SA, C.2,s.626)
GEÇ: Kireç (TKTG, C.3, s.388)
GEÇEK: Küçük tahta köprü (SA, C.2, s.626)
GEDEĞİ: Sığır ahır (TKTG, C.3, s.34)
GEDEMEL: Ayakkabı çıkarılan yer (SA, C.2, s.628)
GEDEY: Üstü kapalı girinti yeri, divanhâne (SA, C.2, s.628)
GELER: Kayadan oyma gayri muntazam oda (SA, C.2, s.628)
ÇENBER: Sokaklara döşenen taş (ATL, s.86)
GER: Ev (TKTG, C.3, s.45)
GERGE: Çardak (TKTG, C.3, s.45)
GERMEN: Kale (AMS, s.196)
GEYSİLİK: Elbise ve çamaşır odası (SA, C.2, s.632)
GEZEMEÇ: Avlu kapısı (TKTG, C.3, s.51)
GEZEMEK: Balkon (TKTG, C.3, s.19)
ÇIRNA: Kurna, çeşme (ATL, s.89)
GİDEK: Üstü toprak örtülü düz damların kenarındaki duvar çıkıntısı (SA, C.2, s.632)
GİBS: Alçı (ATL, s.90)
GÖLMEC: Su bendi, su birikintisi (ATL, s.97)
GÖME: Sığır ahır (TKTG, C.3, s.34)
GÖMELE: Avcıların çalı çırpı veya taştan yaptıkları kulübe veya siper (15.yy.,Ts, C.3, s.1742)
GÖMELTE: Bkz.Gömele (15.yy.,TS, C.3, s.1742)
GÖRÜNÜŞ: Sarayın merasim salonu (*Kırım L.*,Ts, C.3, s.1783)
GÖZLEK: Rasathâne (SA, C.2, s.661)
GUR (a): Mezar (OTAL, s.351)
GURFE (a): Köşk, çardak, balkon, cumba(OTAL, s.351)
GURĞAN: Hisar, büyük ve yüksek duvar (ATL, s.94)
GURHÂNE(f): Türbe (AMS, s.287)
GÜLNÂK (f): Kale, hisar (OTAL, s.356)

GÜLVE (f): Fırın bacası (OTAL, s.356)

GÜN BET (f): 1-Tuğla ve harç ile yapılan kemer ve kubbe (OTDTS, C.1, s.689) 2-Kümbet 3-Üstü yuvarlak şekilde olan binâ veya çıkıntı (OTAL, s.357)

GÜNBEZ: Kümbet, türbe (ATL, s.98)

-H-

HABÂK (f): 1-Avlu 2-Ağıl (OTAL, s.361)

HÂBGÂH (f): Yatak odası (OTAL, s.363)

HACER (a): Taş (TD, C.1, s.264)

HACET PENCERESİ: Dua etmek için türbelerin duvarlarına açılan küçük pencere (OTDTS, C.1, s.695)

HADİKA: Mevsimlik veya günlük saray ve köşkler (Osm. L., KVK C.1, s.12.)

HAĞ: Mesken, yuva (YDS, C.1, s.358)

HALÂCA (f): Helâ (OTAL, s.377)

HALVET (a): 1-Hamamlarda yalnız bir kişinin yıkanmasına mahsus duvarla bölünmüş kapılı ve kurnalı kısım 2-Hamamlarda çok sıcak olan ve terlemeye mahsus bulunan kısım 3-İbâdet etmek için yalnız kalınan yer (SA, C.2, s.678)

HALVETGÂH (a-f): 1-İbâdet etmek için yalnız kalınan yer (OTDTS, C.1, s.714) 2- Eski evlerde odaların içinde küçük eyvanı andırır hücre (AMS, s.213)

HALVETSARAY (f): Hükümdarın özel dâiresi (AMS, s.213)

HAMAMCI DERZİ : Duvarların taş aralıklarının ketenli harç ile sıvanıp perdah edilmesi (OTDTS, C.1, s.718)

HAMAM-I İLÂHÎ: Tabii sıcak su hamamları; Kaplıca (Osm.L., İMÇM. s.534)

HAMBALA: Kiriş (ATL, s.99)

HANAY : 1- Salon, sofa, geniş oda 2- Yazlık ev (16.yy., TS, C.3, s.1898) 3- İki veya daha çok katlı ev (AMS, s.214)

HÂNE (f): Ev (OTAL, s.388)

HANKÂH (a): Târikata bağlı olanların merkez kabul ettikleri ve toplanıp ibadet yaptıkları dinî yapı (GSTS, s.14)

HANOT : Dükân (EEA, C.2, s.129)

HAPPAÇÇA: Küçük oda, ambar, kiler, ara perde (YDS, C.1, s.330)

HAPPAHÇA: Bkz: Happaçça (YDS, C.1, s.330)

HAPYA: Kapı (ÇS, s.30)

HARABAT: Meyhâne (AH, s.25)

- HÂRÂ (f): 1- Meneveşli mermer 2- Pek sert taş kaya (AMS, s.215)
- HARABIL: Karakol (YDS, C.1, s.333)
- HARÇLI BİTİŞGE: Duvarlara konulan kesme taşların harçla doldurulmuş olanları (SA, C.2, s.688)
- HAREM (a): Saray, konak ve evlerde kadınlar için ayrılmış kısım (HKSD, s.137)
- HAREMSERAY (a-f): 1-Harem dâiresi 2-Câmi içi (OTAL, s.393)
- HARPUŞTA (f): Bir duvarı yağmurdan korumak için, üst kısmına verilen iki yöne akıntılı biçim (GSTS, s.26)
- HASAĞ: Evin yanındaki arabalık, ahır, avlu, ağı (YDS, C.1, s.345)
- HASAĞRIMA: Ahır (YDS, C.1, s.346)
- HASAR: Duvar, çit (ATL, s.99)
- HÂTİBE (a): Odunluk (OTAL, s.406)
- HÂTİRE (a): Bir câmi veya türbe avlusundaki mezarlık, hazire (AMS, s.218)
- HAVLI: Avlu (16.yy., TS, C.3, s.1903)
- HAVLU: Avlu (DKK, s.186)
- HAVZ: Havuz (TD, C.1, s.296)
- HAYAD: Avlu (EÇS, C.2, s.477)
- HAYAT (a): Üstü ve üç tarafı kapalı, yalnız önü avluya açık oda (GSTS, s.37)
- HER: Toprak, yer (Zaz. L., GUZKLÛA, s.86)
- HEYET: Avlu; iç avlu (ATL, s.101)
- HİCİT: Kamış, ağaç dalları vs.den yapılan kulûbe (Zaz. L., GUZKLÛA, s.61)
- HLJ: Kıрма taş, çakıl taş (ATL, s.104)
- HIR: 1-Çakıl taşı (ATL, s.104) 2- Toprak (Zaz.L., GUZKLÛA, s.86)
- HİŞT: Kerpiç, tuğla (TB, s.89)
- HİÇ: Ufak taş, çakıl (Zaz. L., GUZKLÛA, s.21)
- HİSARPEÇE (a): 1-Kale kapılarını savunmak için ön tarafa yapılan küçük kale (AMS, s.226) 2-Mazgal deliği, siperli sur, kule (OTDTS, C.2, s.844)
- HOLLOĞDS: Duvardaki kereste, tahta perde (YDS, C.1, s.374)
- HOLLOROĞN: Yeraltı yolu, geçit, kanal, hendek (YDS, C.1, s.374)
- HONUK: Konak (YDS, C.1, s.382)
- HORALDE: Bina (ÇS, s.48)
- HORUÇ: Ark (YDS, C.1, s.392)
- HORUM: Deve ahır (TKTG, C.3, s.35)
- HORUN: Bkz.Horum (TKTG, C.3, s.35)
- HOSPOH: 1-Evlere veya ambarlara bitişik olarak ilâve edilen küçük

bina, mahzen, kiler, ahır 2-Oda 3-Mağara (YDS, C.1, s.393)
HOTON: Ahır, ağıl (YDS, C.1, s.395)
HÖREKHANA: Mutfak (ATL, s.105)
HUDÂHÂNE (f): Mâbetlerin içindeki mukaddes makam (SA, C.2, s.761)
HUZME (a): Birbirlerine bağlanarak demet hâline gelmiş sütunlar (SA, C.2, s.761)
HÛME: Tahta perde (ÇS, s.51)
HÛNKÂR MAHFİLİ (f-a): Câmilerde padişahların namaz kılmaları için özel kapısı ve merdiveni olan, parmaklıklı, yüksekçe yer (EÇSİ, C.1, s.326)

-I-

İLAH: Kiriş, bent (YDS, C.1, s.410)
İLGİN: İlca (17.yy., TS, C.3, s.1941)
İLİCAK SU: Hamam, kaplıca (14.yy., TS, C.3, s.1942)
İLİ SU: Hamam (TKTG, C.3, s.108)
İLİSU: Hamam, kaplıca (14.yy., TS, C.3, s.1942)
İSİCAK: Hamam (16.yy., TS, C.3, s.1974)
İSİ DAM: Hamam (TKTG, C.3, s.107)
İSİĞ BULAG: İlca (Harezmsâhlar, TKTG, C.3, s.138)
İSİK: Hamam (TKTG, C.3, s.107)
İSLAHHÂNE (a-f): Sanat okulu (OTDTS, C.3, s.5)
İSPAĞNYA: Yatak odası (YDS, C.1, s.424)
İSPAĞS: Manastır (YDS, C.1, s.424)
İSSİCAK: 1-Hamam 2-Sıcaklık (16.yy., TS, C.3, s.1974)
İSSİ DAM: Hamam (Osm.L., TD, C.1, s.276)
İSTABL (a): Ahır (OTAL, s.474)
İŞİK: Kapı (Uyg.-Kaz.-Çağ.L., TD, C.1, s.142)
İTİĞS: Yuvarlak ağaç gövdelerinden yapılan kiler veya mezarın içini kaplayan duvar (YDS, C.1, s.127)

Devamı Var